

УДК 34.037

**ЗАСТОСУВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ
САНКЦІЙ ДО ІНОЗЕМНИХ
СУБ'ЄКТІВ ПРИВАТНОГО ПРАВА В
УМОВАХ ВИКЛИКІВ ВОЄННОГО
СТАНУ****Володимир КОРОЛЬ**

доктор юридичних наук, старший
науковий співробітник, завідувач відділу

Науково-дослідний інститут приватного
права і підприємництва імені академіка
Ф. Г. Бурчака НАПрН України (Київ)

<https://orcid.org/0000-0003-3573-3426>

Статтю присвячено проблематиці застосування національних санкцій до певної категорії іноземних фізичних та юридичних осіб в умовах воєнного стану. Зазначена проблематика носить комплексний характер, поєднуючи публічно-правові та приватноправові аспекти.

Модернізація санкційного законодавства зумовлена як об'єктивними, так і суб'єктивними чинниками, насамперед, зовнішньою збройною агресією проти суверенної України та її дієвою підтримкою з боку суб'єктів приватного права, які є реальними або бенефіарними власниками активів на території нашої держави.

Увагу в статті сфокусовано на запровадженій новій санкції у вигляді стягнення в дохід держави активів, щодо яких суб'єкти приватного права – нерезиденти можуть прямо чи опосередковано вчиняти дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ними. Враховуючи досить специфічне застосування законодавцем понятійно-термінологічного апарату, виявлено недоліки законодавчої новели в частині відсутності офіційного автентичного тлумачення ключових термінів.

У причинно-наслідковій площині розкрито наслідки зазначеної прогалини для правозастосовчої діяльності Вищого антикорупційного суду України, до компетенції якого віднесено розгляд адмі-

UDC 34.037

**APPLICATION OF ECONOMIC
SANCTIONS ON FOREIGN PRIVATE
LAW ENTITIES IN THE CONTEXT
OF MARTIAL LAW CHALLENGES****Korol, Volodymyr I.**

Doctor of Law Sciences, Senior Researcher,
Head of the Department

Academician F.H. Burchak Scientific Research
Institute of Private Law and Entrepreneurship
of the NALS of Ukraine (Kyiv)

The article is devoted to the issues of application of national economic sanctions to a certain category of foreign individuals and legal entities under martial law. This issue is complex combining public law and private law aspects.

The modernisation of sanctions legislation is driven by both objective and subjective factors, primarily by the external military aggression against sovereign Ukraine and its substantial support by private law entities that are real or beneficial owners of assets in the territory of our country.

The article focuses on the newly introduced sanction in the form of assets seizure for state revenues in respect of which non-resident private law entities may directly or indirectly perform actions identical in content to the exercise of the right to disposing of them. Given the rather specific use of the conceptual and terminological approach by the legislator, imperfections of the legislative novelty in terms of the lack of an official authentic interpretation of key terms are identified.

In terms of causality, the consequences of this gap for the law application activities of the High Anti-Corruption Court of Ukraine, which is competent to hear administrative sanction cases, are revealed. The author illustrates the difficulties arising when it makes decisions as a court of first

ністративних санкційних справ. Детально проілюстровано складності, які виникають при ухваленні ним рішень як судом першої інстанції та винесенні постанов його Апеляційною палатою, які набувають остаточної сили, оскільки не підлягають перегляду в касаційному порядку. У межах судової практики, яка поступово формується, виділено та детально проаналізовано суперечливу судову справу, в якій мало місце незгода одного із суддів у складі кожної із колегій як суду першої, так і апеляційної інстанцій із судовими рішеннями та висловлення окремих думок.

Розкрито спільні змістовні акценти санкції щодо стягнення активів у дохід держави та дій, тотожних праву розпорядження активами у нормах, закріплених в актах санкційного та антикорупційного законодавства, яким об'єктивно притаманна власна специфіка.

Ключові слова: санкція, стягнення активів, корпоративні права, право розпорядження, вирішальний вплив, бенефіарний власник

В умовах війни Україна вимушена відстоювати своє право на існування як суверенна держава на фронтах, а також захищати національні економічні інтереси із застосуванням відповідного міжнародно-правового та законодавчого інструментарію.

Загальна проблема полягає у тому, що інвестиційна політика держави в частині залучення прямих іноземних інвестицій здійснювалася без здійснення стратегічного прогнозування ризиків для економічної безпеки держави.

Закономірним наслідком та невід'ємною складовою зазначеної проблеми стало те, що значна частка активів в Україні належить *de-jure* фізичними та юридичними особами, які є резидентами держави-агресора, та які конкретними діями підтримали збройну агресію проти України, що актуалізує питання їхньої відповідальності, у тому числі, майнової.

Контроль над українськими активами може здійснюватися бенефіціарними власниками також *de-facto* – опосередковано через інших пов'язаних суб'єктів приватного права, які є резидентами як України, так і європейських держав та мають правовий статус власників, але скоріше номінальних.

У контексті наведеного актуалізується питання правомірного позбавлення власності в інтересах суспільства, що зумовлює мету статті, якою є розкриття особливостей законодавства та судової практики щодо застосування нової санкції – стягнення в дохід держави активів, щодо яких суб'єкти приватного права – резиденти держави-агресора можуть прямо чи опосередковано вчиняти дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ними, запровадженій після початку повномасштабного вторгнення в Україну.

Для досягнення окресленої мети доцільним вбачається звернення до міжнародних договорів України, релевантних законів, судових рішень за результатами розгляду санкційних справ, наукових досліджень вітчизняних правознавців, аналітичних матеріалів юристів-практиків та суддів Верховного Суду.

До початку збройного вторгнення на територію Української держави фізичні та юридичні

instance and when its Appeals Chamber issues judgments which become final, since they are not subject to cassation review.

Within the framework of the recently emerging case law, it's identified and analysed in detail a controversial court case in which one of the judges in each of the panels of both the court of first instance and the court of appeal disagreed with the court decisions and expressed dissenting opinions.

The author reveals the common substantive emphasis of the sanction for seizure of assets for the state revenue and actions which are identical to the right to dispose of assets in the provisions stipulated in the acts of sanctions and anti-corruption legislation which objectively have their own particular features.

Keywords: sanction, asset seizure, corporate rights, right of disposal, decisive influence, beneficial owner

особи, які є резидентами північного сусіда та виступали як іноземні інвестори, не мали підстав скаржитись на законодавчі бар'єри або перешкоди з міркувань національної безпеки для набуття в Україні у власність активів, у тому числі, корпоративних прав у статутному капіталі вітчизняних суб'єктів господарювання та подальшого володіння, користування і розпорядження ними.

В умовах втілення парадоксальної реальності, коли держава – член Ради Безпеки ООН порушує фундаментальні принципи міжнародного права, закріплені у тому числі у Статуті ООН, та набуває статус держави-агресора, повертаючись до геополітичної парадигми захоплення територій іншої держави за допомогою військової сили, виникає закономірне питання – наскільки фізичні та юридичні особи, які підтримують збройну агресію, зберігають статус суб'єктів приватного права, на яких розповсюджується дія ст. 1 Першого протоколу Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. У зазначеній статті до загальноновизнаних імперативів належить не тільки право кожної фізичної або юридичної особи володіти своїм майном, а володіти ним «мирно» [1].

У випадку свідомого нехтування зазначеним імперативом щодо таких суб'єктів приватного права може бути застосований законодавчо закріплений санкційний механізм, одним із негативних майнових наслідків чого може стати позбавлення власності в інтересах українського суспільства. Як зазначено у рішенні Вищого антикорупційного суду (ВАКС) за результатами розгляду однієї із судових справ у 2023 році: «запровадження санкції у виді стягнення активів у дохід держави має глобальну політико-економічну легітимну мету, що охоплює у тому числі створення за рахунок активів наведених осіб підґрунтя для оперативного відновлення пошкоджених або зруйнованих об'єктів інфраструктури, житлового фонду, медичних закладів, закладів освіти тощо» [2].

Після початку повномасштабної зовнішньої збройної агресії Закон України «Про санкції», а саме статтю 4, в якій визначено види санкцій, було доповнено новим пунктом 11, який передбачає стягнення в дохід держави активів як тих, що належать фізичній або юридичній особі (тобто, йдеться про правовий статус власників активів), так і щодо яких ними можуть вчинятися дії, які є тотожними за змістом здійсненню права розпорядження.

Публічно-правова домінанта зазначеного Закону України зачіпає також актуальні для цієї статті приватноправові корпоративні відносини з іноземним елементом, оскільки стосується, у тому числі, фізичних осіб-іноземців, іноземних юридичних осіб та юридичних осіб, які знаходяться під контролем іноземної юридичної особи чи фізичної особи-нерезидента.

Звертає увагу, що у Законі України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення ефективності санкцій, пов'язаних з активами окремих осіб» відсутнє офіційне автентичне тлумачення змісту норми щодо «дій, які є тотожними за змістом здійсненню права розпорядження активами» та які можуть здійснюватися як «прямо, так і опосередковано через інших фізичних або юридичних осіб» [3].

Відсутність офіційного автентичного тлумачення змісту зазначеної норми в одних справах щодо застосування санкції не створює для ВАКС суттєвих проблем, в інших – судом першої інстанції ухвалюються рішення та судом апеляційної інстанції приймаються постанови, щодо яких має місце незгода суддів та висловлення ними окремих думок.

Для ілюстрації першої складової наведеного твердження можна звернутися, наприклад, до однієї із хронологічно останніх судових справ № 991/6051/23, в якій Вищим антикорупційним судом, як судом першої інстанції, ухвалено рішення задовольнити позов Міністерства юстиції України до юридичної особи – резидента держави-агресора та застосувати санкцію у вигляді стягнення у дохід держави частки у розмірі 100 % у статутному капіталі одного із лідерів на внутрішньому ринку продукції ячеїстого бетону автоклавного твердіння – ТОВ «АЕРОК» [4].

Особливістю приватноправових відносин у межах даної справи є наявність іноземного елемента, а саме компанії, особистим законом якої є право однієї із держав – членів ЄС. Дійсно, попри те, що позовну заяву було подано до резидента держави-агресора, de-jure власником зазначеного пакету акцій вітчизняного суб'єкта господарської діяльності була юридична особа АЕРОК Інвестмент Дойчланд ГмбХ (AEROC Investment Deutschland GmbH),

zareєстрована у Федеративній Республіці Німеччина (у місті Мюнхен).

Отже, суд першої інстанції дійшов висновку, що ПАТ «Група ЛСР» через німецьку юридичну особу АЕРОК Інвестмент Дойчланд ГмбХ може вчиняти дії, тотожні за змістом праву розпорядження. Навіть за наявності у фізичної або юридичної особи теоретичного бажання оскаржити такий вердикт ВАКС, практично одержати позитивне рішення апеляційної інстанції у законний спосіб є майже неможливим, оскільки судом було встановлено, що німецька компанія є повністю контрольованою резидентом РФ, якому належить частка 100 % у її статутному капіталі. Враховуючи цей ключовий корпоративно-правовий аспект, апеляційною палатою ВАКС було залишено без задоволення апеляційну скаргу компанії АЕРОК Інвестмент Дойчланд ГмбХ, яка виступала як третя особа та не заявляла самостійних вимог щодо предмету спору на стороні відповідача, у свою чергу – рішення Вищого антикорупційного суду від 22.08.2023 р. було залишено без змін.

Для конкретизації другої – проблемної складової наведеного вище твердження варто звернутися до іншої санкційної адміністративної справи, яка також розглядалась у суді першої та апеляційної інстанцій у 2023 р. та у межах якої було викладено дві окремі думки суддів.

Безпосередньо позовна заява Міністерства юстиції України стосувалася застосування санкції до резидентів держави-агресора – однієї фізичної особи та юридичної особи (Міжнародної компанії ПАТ «Об'єднана компанія «РУСАЛ») у вигляді стягнення у дохід держави активів, якими опосередковано володіють зазначені іноземні суб'єкти приватного права, оскільки вони можуть вчиняти по відношенню до активів вітчизняних суб'єктів господарювання дії, тотожні за змістом праву розпорядження ними.

У межах цієї справи коло суб'єктів господарювання України, інтереси яких значною мірою зачіпалися позовом Мініюсту, оскільки йшлося про стягнення у повному обсязі у дохід держави емітованих ними акцій, є достатньо широким. Водночас, у межах цієї статті увагу буде сфокусовано на корпоративних правах щодо двох вітчизняних суб'єктів господарювання, а саме ПрАТ «Хустський кар'єр» та ПрАТ «Жежелівський кар'єр». У справі, розгляд якої підлягав здійсненню за правилами спрощеного позовного провадження, зазначені приватні акціонерні товариства набули процесуальний статус третіх осіб, які не заявляли самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні відповідачів – нерезидентів.

При обґрунтуванні позовних вимог Міністерство юстиції України стверджувало, що фізична особа-відповідач *de-facto* здійснює контроль над ПрАТ «Хустський кар'єр» та ПрАТ «Жежелівський кар'єр» попри те, що *de-jure* власником 100% акцій обох акціонерних товариств є кіпрська компанія «Самста Лімітед» (Samsta Limited), єдиним акціонером якої є інша фізична особа.

У такому контексті одне із ключових питань, яке потребувало аргументованої відповіді, полягало у тому, чи може фізична особа-відповідач вчиняти по відношенню до активів цих вітчизняних юридичних осіб дії, які є тотожними за змістом праву розпорядження ними.

Одним із важливих концептуально-правових акцентів у рішенні суду першої інстанції є твердження, що у контексті корпоративних прав можливість вчиняти дії, тотожні за змістом праву розпорядження, нерозривно пов'язана з визначенням кінцевого (формального чи неформального) бенефіціарного власника юридичних осіб [5, с. 43].

Попри те, що позовну заяву судом першої інстанції було задоволено частково, до відповідача – резидента держави-агресора було застосовано відповідну санкцію та стягнуто у дохід держави 100 % акцій ПрАТ «Хустський кар'єр» та 100 % акцій ПрАТ «Жежелівський кар'єр».

Дана справа розглядалась ВАКС у складі колегії з трьох суддів, водночас, суддя С.М. Мойсак не погодився із ухваленим рішенням від 16.02.2023 р. та реалізував право на висловлення окремої думки. Так, зокрема, він акцентував увагу на тому, що під час судових засідань не було належним чином доведено причинно-наслідковий зв'язок між продажем фізичною особою – нерезидентом акцій з метою ухилення від санкцій та збереженням ним за собою можливості опосередкованого вчинення дій, тотожних за змістом праву розпорядження цінними паперами. Аргументувавши свою позицію, суддя сформулював логічний, з його

точки зору, висновок, що пакети акцій обох акціонерних товариств не підлягали стягненню у дохід держави [6].

Термін «вчинення дій, тотожних за змістом праву розпорядження» перебуває у тісному зв'язку з іншим – «непрямого вирішального впливу», який може здійснюватися бенефіарним власником.

У формально-юридичній площині у підсанкційної фізичної особи відсутнє право володіння частками у будь-якому розмірі статутного капіталу українських чи кіпрської юридичних осіб (які є групою суб'єктів господарювання, пов'язаних між собою відносинами контролю) або право голосу через пов'язаних фізичних чи юридичних осіб.

Отже, у суді апеляційної інстанції Мінюст мав навести переконливі докази наявності принаймні однієї з інших законодавчо закріплених ознак такого впливу, які можуть мати місце незалежно від формального володіння, зокрема:

- вчинення правочинів, які дають можливість визначати основні умови господарської діяльності юридичної особи,
- прийняття обов'язкових до виконання рішень, що мають вирішальний вплив на її діяльність,
- право на отримання доходів від діяльності юридичної особи,
- право вирішального впливу на формування складу, результати голосування органів управління,
- реалізація права розпорядження всіма активами чи їх часткою.

Враховуючи зміст постанови апеляційної палати ВАКС, Мінюсту- позивачу це не вдалося. Так, постановою від 16 червня 2023 р. було скасовано рішення суду першої інстанції від 16 лютого 2023 р. щодо стягнення в дохід держави 100 % акцій ПрАТ «Жежелівський кар`єр» та 100 % акцій ПрАТ «Хустський кар`єр» [7]. Це означало повне задоволення апеляційної скарги власника корпоративних прав – кіпрської компанії «Самста Лімітед».

Отже, у процесі розгляду справи більшість суддів колегії визнала недоведеним, що підсанкційна фізична особа є кінцевим бенефіціарним власником, яка здійснює непрямий вирішальний вплив на діяльність вітчизняних суб'єктів господарювання, в тому числі через ланцюг контролю/володіння через кіпрську компанію, внаслідок чого нібито не може вчиняти дії, які є тотожними здійсненню права розпорядження їх активами.

Свою незгоду на зазначену постанову було висловлено одним із суддів, який аргументував свою позицію, зокрема, таким:

1. Матеріали провадження не підтверджують, що компанія «Самста Лімітед» та її власник діяли відносно активів українських суб'єктів господарювання від свого імені, у власних інтересах та не є номінальним акціонером, який придбав акції з метою їх виведення з-під санкцій.

2. Правочин щодо купівлі-продажу акцій між австрійською компанією (йдеться про STRABAG Societas Europaea, 28,7% акцій якої опосередковано контролювалися підсанкційною фізичною особою, яка також призначила двох осіб до наглядової ради), та кіпрською компанією «Самста Лімітед», акціонер якої не підтвердив наявність достатніх фінансових ресурсів для придбання акцій для власних цілей, є нікчемним. Така позиція ґрунтується на імперативній нормі, закріпленій у ч. 13 ст. 36 Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки», якою визначено, що правочини щодо фінансових інструментів, вчинені, зокрема, на користь осіб, до яких застосовано законодавчо закріплені санкції, є нікчемними. У межах такого концептуально-правового підходу важливого значення набувають загальні засади колізійного права щодо обмеження екстериторіальної дії норм права іноземної держави внаслідок застосування «надімперативних» матеріальних норм права України, що передбачено у ст. 14 Закону України «Про міжнародне приватне право».

Отже, окрема думка судді полягає у тому, що фізична особа мала можливість вчиняти дії, тотожні праву розпорядження по відношенню до активів українських суб'єктів господарювання через інших фізичних чи юридичних осіб, у тому числі, які приймали рішення щодо продажу акцій вказаних компаній [8].

Окрема думка судді апеляційної палати ВАКС щодо постанови від 16 червня 2023 р. є цілком зрозумілою та може підлягати обговоренню у межах фахової дискусії. Водночас, у практичній площині, по-перше, окрема думка судді не має обов'язкового значення, а отже не породжує юридичних наслідків (як зазначено, наприклад, в одній із ухвал Вищої ради правосуддя [9]), по-друге, зазначена постанова апеляційної палати ВАКС не підлягає оскарженню у касаційному порядку, отже, вона набрала законної сили негайно після її оголошення.

Наведене вище свідчить, що суди, з одного боку, здійснюють застосування нової санкційної норми, з іншого – неодноразово наголошують на відсутності у Законі України «Про санкції» визначень застосованих понять та термінів. Акцент на такій прогалині зроблено не тільки у наведених судових рішеннях, а й в інших, зокрема, у рішенні від 20.03.2023 р. у згаданій вище справі № 991/1914/23. За результатами його аналізу з точки зору юриста-практика В. Іващенко зробив узагальнення, що «судова практика фактично прирівняла розпорядження до відносин контролю» [10].

Концепт «контролю» є добре відомим українському законодавству, в різних сегментах якого його дефініція та ключові ознаки закріплено з урахуванням специфіки суспільних відносин та мети регулятивного впливу на них. Так, поняття «контролю» у контексті проблематики статті міститься у господарському законодавстві (зокрема, ст. 126 Господарського кодексу України щодо відносин між контролюючим та дочірнім підприємствами), податковому законодавстві (ст. 392 Податкового кодексу України щодо контрольованих іноземних компаній), антимонопольно-конкурентному законодавстві (ст. 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції», до якого відсилає бланкетна норма, закріплена у ст. 2 Закону України «Про акціонерні товариства») тощо.

Для певного кола суб'єктів економічної діяльності, зокрема, підприємств, що становлять суспільний інтерес, публічних акціонерних товариств, суб'єктів господарювання, які здійснюють діяльність у видобувних галузях, законодавчо закріплено обов'язок складання фінансової звітності за міжнародними стандартами, в яких суттєвого значення набувають поняття «контролю» та «впливу».

Якщо у ст. 1 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», який ВАКС визнає найбільш релевантним при розгляді санкційних справ, поняття «впливу» та «контролю» майже ототожнено при визначенні суб'єкта, який визнається бенефіарним власником, то у МСФЗ 10 «Консолідована фінансова звітність» і МСБО 28 «Інвестиції в асоційовані та спільні підприємства» зазначені поняття та особливості застосування суб'єктами економічної діяльності чітко відмежовуються, набуваючи самостійного змістовного і функціонального значення.

Вітчизняні правознавці також приділяють аспекту «контролю» достатньо уваги. Найновішою на момент завершення підготовки статті розробкою з даної проблематики є монографія В.М. Махінчука 2024 року, в якій окремий параграф присвячено відносинам контролю як головному критерію застосування доктрини «підняття корпоративної завіси» [11, с. 73-103].

У санкційному законодавстві відсутнє як офіційне автентичне тлумачення, так і додаткові роз'яснення компетентних органів специфічного терміну «дії, які є тотожними за змістом здійсненню права розпорядження активами».

Враховуючи те, що розгляд санкційних справ віднесено до юрисдикції Вищого антикорупційного суду, достатньо символічним є те, зазначений термін закріплено також у антикорупційному законодавстві, щодо якого з боку Національного агентства з питань запобігання корупції здійснено тлумачення та наведено ілюстративні приклади.

Виходячи зі змісту ч 3. ст. 46 Закону України «Про запобігання корупції», відповідний суб'єкт зобов'язаний задекларувати об'єкти, які перебувають у власності іншої особи за наявності однієї із самодостатніх обставин, у тому числі, якщо цей суб'єкт може як безпосередньо, так і опосередковано через інших фізичних або юридичних осіб вчиняти щодо

такого об'єкта дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ним.

Як зазначає НАЗК, йдеться про ситуації, коли суб'єкт контролює певне майно через неформалізоване право розпорядження ним шляхом фактичної можливості визначення долі цього майна [12]. Як приклад наводиться ситуація, коли третя особа є номінальним (довірчим) власником майна і володіє ним в інтересах (на користь) суб'єкта декларування, а також виконує юридично значимі дії щодо такого майна лише на підставі вказівок суб'єкта - бенефіціарного власника такого майна [там само].

Застосування ключового для цілей цієї статті терміну має місце також у процесуальному законодавстві України. У Цивільному процесуальному кодексі України (ч. 4 ст. 290) передбачено можливість подання позову про визнання необґрунтованими активів, зокрема, якщо відповідна особа може прямо чи опосередковано вчиняти щодо активів дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ними.

У даному контексті можна зазначити, що необхідним є змістовне розмежування термінів «тотожний» і «подібний», у тому числі, у процесуальних кодексах, чому в своїй презентації приділив увагу суддя Верховного Суду Д. Гудима [13].

Об'єктивно антикорупційному законодавству притаманна власна специфіка щодо, зокрема, суб'єктів, обчислення вартості необґрунтованих активів, водночас, спільним із санкційним сегментом законодавства є санкція у вигляді стягнення активів у дохід держави, у тому числі, у випадку, якщо відповідний суб'єкт, згідно із п. 2 ч. 8 ст. 290 ЦПК, здійснив набуття активу, що охоплює можливість прямо чи опосередковано вчиняти щодо таких активів дії зазначеного характеру.

Підсумовуючи викладене вище, можна зробити висновок, що судову практику з розгляду адміністративних справ щодо застосування нових санкцій, яка перебуває у стадії формування та вироблення єдиних правових підходів, ускладнює відсутність в актах санкційного законодавства офіційного автентичного тлумачення ключових термінів. В результаті не доопрацювання у сфері правотворчої діяльності, у процесі здійснення правосуддя правові позиції судів не тільки першої та апеляційної інстанцій є протилежними щодо застосування нової санкції у вигляді стягнення активів у дохід держави у випадку, якщо підсанкційний іноземний суб'єкт приватного права може вчиняти дії тотожні за змістом праву розпорядження, а й судді у складі колегій обох інстанцій не погоджуються з ухваленими рішеннями та винесеними постановами, висловлюючи окремі думки.

В умовах триваючої війни важливого значення набувають загальні правові засади та особливості застосування не лише національних санкцій до іноземних суб'єктів приватного права, а й міжнародних санкцій, що може стати предметом подальших наукових досліджень, результати яких можуть бути важливими для суспільства і держави.

Посилання:

1. Перший протокол до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_535#Text.
2. Рішення Вищого антикорупційного суду. Справа № 991/1914/23 від 20 березня 2023 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109643500>.
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення ефективності санкцій, пов'язаних з активами окремих осіб: Закон України від 12.05.2022 № 2257-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2257-20#Text>.
4. Рішення Вищого антикорупційного суду. Справа № 991/6051/23 від 22 серпня 2023 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112954364>.
5. Рішення Вищого антикорупційного суду. Справа № 991/265/23 від 16 лютого 2023 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109031868>.
6. Мойсак С.М. Окрема думка судді до рішення Вищого антикорупційного суду від 16 лютого 2023 року у справі № 991/265/23 від 16 лютого 2023 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109031867>.
7. Постанова Апеляційної палати Вищого антикорупційного суду. Справа № 991/265/23 від 16 червня 2023 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111734983>.
8. Павлишин О.Ф. Окрема думка судді до постанови Апеляційної палати Вищого антикорупцій-

ного суду у справі № 991/265/23 від 16 червня 2023 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111746119>.

9. Вища рада правосуддя. Ухвала від 12.05.2021 № 2484/0/18-21 Про залишення без розгляду та повернення скарги Сенчині Олегу Володимировичу стосовно судді Верховного Суду Прокопенка Олександра Борисовича. URL: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/18891>.

10. Ващенко В. ВАКС та санкційне судочинство: динаміка практики — Блог від 23.11.2023. Право Юридична практика. URL: <https://pravo.ua/vaks-ta-sanktsiine-sudochynstvo-dynamika-praktyky-bloh-volodymyra-vashchenka/#:~:text=%D0%A3%20%D1%80%D1%96%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%96%20%D0%B2%D1%96%D0%B4%2020.03.2023,%D0%B4%D0%BE%2024%20%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BD%D1%8F%202022%20%D1%80%D0%BE%D0%BA%D1%83>.

11. Махінчук В.М. Реалізація інструментів доктрини підняття корпоративної завіси» в судовій практиці: монографія / В. М. Махінчук; НДІ приват. права і підпр-ва ім. ак. Ф. Г. Бурчака НАПрН України. Київ. 2024. 405 с.

12. Національне агентство запобігання корупції. Загальні положення щодо відображення відомостей про об'єкти декларування. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/02/4.Zagalni-polozhennya-shhodo-vidobrazhennya-vidomостей-pro-ob-yecky-deklaruvannya.pdf>.

13. Гудима Д. Які правовідносини є подібними? (До питання про застосування деяких норм процесуального права). Онлайн-конференція «Забезпечення єдності судової практики: правові позиції Великої Палати Верховного Суду та стандарти Ради Європи», 18.11.20. URL: [https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Prezent_Gudima_podibni_pravovidn.pdf].

Статтю було подано	29.02.2024	The article was submitted
Статтю було доопрацьовано	01.03.2024	The article was revised
Статтю було прийнято	07.03.2024	The article was accepted